

Rapport

VA-taxa Danderyd

Beräkning av bruksavgifter i Danderyd.

Datum: 2023-09-05

Status: Slutversion

Rapport

VA-taxa Danderyd

Beräkning av bruksavgifter i Danderyd

Kund Danderyds kommun (212000-0126)
Tekniska kontoret, VA
Box 74, 182 49 Danderyd

Konsult VA Strategi Sverige AB
Org. nr. 559271-4710
Johan Willins gata 6
416 64 Göteborg
Tel: +46 313 399 380

Styrelsens säte:
Göteborgs kommun, Västra Götaland

Vårt ombud Christina Gard

Vår uppdragsansvariga Christina Gard
christina.gard@vastrategi.se
031-33 99 382

Vår handläggare Mats Andersson

Ert ombud och handläggare David Johannesson

Status Datum: 2023-09-05
Status: Slutversion

Innehållsförteckning

.....	1
1 Inledning	5
1.1 Syfte och mål.....	5
1.2 Bakgrund.....	5
2 Vattentjänstlagen	6
2.1 Kommunens skyldighet att ordna med vattentjänster.....	6
2.2 Verksamhetsområde.....	7
2.3 Skyldighet att betala avgifter.....	7
2.3.1 Obebyggda fastigheter.....	8
2.3.2 Allmän platsmarkhållare (APH).....	8
2.4 Finansiering av VA-verksamhetens kostnader.....	8
2.4.1 Nödvändiga kostnader.....	9
2.5 Fördelningsprinciper.....	10
2.5.1 Fördelning av dagvatten gata (Dg).....	11
2.6 VA-avgifter.....	12
3 Taxeföreskrift	13
3.1 Gällande taxeföreskrift i Danderyds kommun.....	13
3.2 Förändringar bruksavgifter.....	15
3.3 Fastigheter som ingår i en samfällighet för VA.....	18
4 Bruksavgifter	19
4.1 Förslag till ny taxekonstruktion.....	19
4.2 Generella beräkningsförutsättningar.....	19
4.2.1 Abonnentregister.....	19
4.2.2 Kostnadsfördelning fast/rörligt.....	19
4.2.3 Intäktsfördelning fast/rörligt 2018.....	20
4.2.4 Intäktsfördelning fast/rörligt med föreslagen taxa.....	21
4.3 Kostnadsfördelning.....	21

4.4	<i>Kostnadsfördelning dagvattentjänster – analys av ytor .....</i>	21
4.5	<i>Intäktfördelning per vattentjänst.....</i>	24
4.6	<i>Kapacitetsavgift.....</i>	24
4.7	<i>Nödvändiga kostnader i Danderyd.....</i>	30
4.8	<i>Resultat .....</i>	30
4.9	<i>Konsekvensanalys.....</i>	32
5	Kvarstående arbete och rekommendationer.....	38
	<i>BILAGA 1 Exempelfastigheter för konsekvensanalys</i>	
	<i>BILAGA 2 Konsekvenser för fastigheter för framräknade avgifter för 2024</i>	
	<i>BILAGA 3 Konsekvenser för fastigheter vid omfördelning av 2023 års intäkter i ny taxekonstruktion</i>	

1 Inledning

1.1 Syfte och mål

Syftet med denna rapport är att beskriva VA Strategis uppdrag att ta fram ett förslag till ny VA-taxa för Danderyds kommun. Beräkningsarbetet har omfattat delen brukningsavgifter.

Målet med uppdraget har varit att ta fram ett förslag till ny VA-taxa som uppfyller vattentjänstlagens krav på rättvist och skäligt fördelade avgifter och som täcker verksamhetens nödvändiga kostnader. Taxans konstruktion ska så långt det är möjligt följa branschorganisationen Svenskt Vattens förslag till VA-taxa (P120), men vissa justeringar har gjorts för att fungera praktiskt och administrativt i Danderyd.

1.2 Bakgrund

Danderyds kommun har ingen egen dricksvattenproduktion eller avloppsrening inom kommunen utan dricksvattnet köps från kommunalförbundet Norrvatten och avloppsvattnet leds till Käppalaverket på Lidingö. Tekniska kontoret ansvarar för ny- och ombyggnad samt drift och underhåll av kommunens VA-ledningsnät och pumpstationer. Solör sköter felanmälan, den dagliga driften och underhållet på uppdrag av tekniska kontoret. Huvudmannaskapet utövas av tekniska nämnden i Danderyds kommun.

VA-verksamheten i Danderyd är helt avgiftsfinansierad, dvs. skattekollektivet finansierar inga av VA-kollektivets kostnader.

Diskussioner har förts om fördelningen i gällande taxa är rättvis när typhus A och B jämförs. Vid jämförelse av statistik från Sveriges kommuner kan stor skillnad noteras för de båda typhusen. För typhus A ligger Danderyd relativt högt jämfört med landet i övrigt och lågt för typhus B.

Under 2018 påbörjades ett uppdrag att utreda och förändra taxekonstruktionen i Danderyd. Uppdraget pausades innan beslut tagits och under tiden arbetade Danderyd med att förbereda debiteringssystem med nya uppgifter som krävs för ny konstruktion. I denna utredning har de beräkningsmodeller som tagits fram i tidigare uppdrag uppdaterats med nytt underlag. Taxeföreskriften och därmed taxekonstruktionen har setts över för att anpassas till Svenskt Vattens nya normalförslag P120 som kom 2021.

2 Vattentjänstlagen

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, även kallad vattentjänstlagen, är den lag som reglerar kommunens rättigheter och skyldigheter i VA-förhållandet med fastighetsägare inom VA-kollektivet. Nedan följer ett antal utdrag ur lagstiftningen inom områden som är viktiga för taxearbetet.

2.1 Kommunens skyldighet att ordna med vattentjänster

I 6 § regleras kommunens skyldighet att ordna med vattentjänster på följande sätt:

1. Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vatten-tjänsterna behöver ordnas, och
2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning.

Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Kommunen är alltså skyldig att inrätta verksamhetsområde och ordna med vattentjänster för en viss bebyggelse, blivande eller befintlig, om det finns ett behov och om behovet behöver tillgodoses i ett större sammanhang. Dessa två krav ska vara uppfyllda samtidigt för att kommunen ska vara skyldig att ordna med vattentjänster och inrätta verksamhetsområde. Behovet bestäms oftast utifrån utredning om bebyggelsestruktur, markförhållanden, recipienters känslighet och andra sanitära förhållanden. Det finns fyra vattentjänster vilka behöver utredas var för sig:

1. Dricksvattenförsörjning (V)
2. Spillvattenavlopp (S)
3. Avledning av dagvatten från bebyggda fastigheter (Df)
4. Avledning av dagvatten från gator och övrigt allmän platsmark (Dg)

Begreppet "större sammanhang" har i propositionen till vattentjänstlagen beskrivits som ett område med ca 20–30 närliggande fastigheter (prop. 2005/06:78 s 42). Detta har senare preciserats i domstolsavgöranden. Till exempel kunde ett område med tio fastigheter anses ingå i samma större sammanhang som ett annat verksamhetsområde när avståndet till området var mindre än en kilometer. Det har även avgjorts att ca tio fastigheter kan vara tillräckligt många för att omfattas av begreppet "större sammanhang" om vattentjänster behöver ordnas för miljöns skull (MÖD M 4062–09 och MÖD M 7788–09). I detta fall handlade det om en musselart som var rödlistad och därför extra känslig och skyddsvärd, vilket ansågs utgöra ett tillräckligt starkt miljöskäl.

Detta innebär att även om grundprincipen är att ett större sammanhang är 20–30 fastigheter som ligger samlat kan det finnas undantag.

2.2 Verksamhetsområde

Ett verksamhetsområde är ett geografiskt område inom vilket en eller flera vattentjänster ordnas. För ett verksamhetsområde gäller rättigheter och skyldigheter enligt vattentjänstlagen, till exempel avgiftsskyldigheten för fastighetsägare. Omvänt gäller att fastighetsägare varken har några rättigheter eller skyldigheter enligt vattentjänstlagen om deras fastigheter inte ligger inom ett verksamhetsområde. Det är därför viktigt att teckna avtal med fastighetsägare vars fastigheter ansluts utanför verksamhetsområdet.

Kommunfullmäktige beslutar om verksamhetsområde. Eftersom beslutet är tvingande för fastighetsägare är det viktigt att det tydligt framgår vilka fastigheter som omfattas av beslutet. Ingående fastigheter bör därför, som komplement till karta, listas med fastighetsbeteckning och information kring om det är hela eller delar av fastigheten som ingår. Det är också viktigt att det framgår vilken eller vilka vattentjänster verksamhetsområdet innefattar.

2.3 Skyldighet att betala avgifter

Fastighetsägare inom ett verksamhetsområde är skyldiga att betala avgifter för de vattentjänster som området omfattar. Detta krav innebär att fastighetsägarens egen åsikt inte får tas i beaktande när huvudmannen ska fakturera anläggnings- och bruksavgifter. Avgiftsskyldigheten är tvingande om inte fastighetsägaren kan visa att den själv kan lösa sitt behov av vattentjänster bättre på egen hand.

Följande står i 24 § 1 st:

En fastighetsägare skall betala avgifter för en allmän VA-anläggning, om fastigheten

1. finns inom VA-anläggningens verksamhetsområde, och
2. med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver en vattentjänst och behovet inte kan tillgodoses bättre på annat sätt.

2.3.1 Obebyggda fastigheter

Enligt vattentjänstlagen inträder avgiftsskyldighet när förbindelsepunkt är upprättad och förmedlad. Även obebyggda fastigheter inom detaljplanelagt område för bebyggande är avgiftsskyldiga så snart förbindelsepunkt upprättats, oavsett om fastighetsägaren är privat eller kommunal¹. Om avgift inte tas ut vid förmedlandet eller om huvudmannen väntar med att förmedla förbindelsepunkten innebär det att kostnaderna för nya anslutningar belastar övriga avgiftsskyldiga i VA-kollektivet.

2.3.2 Allmän platsmarkhållare (APH)

Den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls ska betala avgifter till huvudmannen om:

- den allmänna platsmarken finns inom verksamhetsområdet och
- det finns en anläggning som leder bort dag- och dränvatten från den allmänna platsmarken

Båda punkter ovan behöver vara uppfyllda för att avgiftsskyldigheten ska gälla. Exempel på APH är Trafikverket, kommunens gatu- och parkförvaltning samt väg- och samfällighetsföreningar.

2.4 Finansiering av VA-verksamhetens kostnader

VA-verksamhetens kostnader kan finansieras på två sätt: via avgifter eller genom skattefinansiering. Om finansieringen sker helt via avgifter innebär det att endast de som är anslutna till den allmänna VA-anläggningen finansierar kostnaderna. Om finansieringen delvis sker genom skattefinansiering innebär det att skattekollektivet, det vill säga även de som inte är anslutna till den allmänna VA-anläggningen, finansierar en del av kostnaderna. Det allra flesta svenska kommuner har idag full avgiftsfinansiering och så är också fallet i Danderyd.

---

¹ Om VA-kollektivet finansierat utbyggnaden av VA-anläggningen bör även kommunen betala avgifter enligt taxan för obebyggda fastigheter.

2.4.1 Nödvändiga kostnader

Enligt vattentjänstlagen får VA-verksamheten endast belastas med kostnader som är direkt knutna till att ordna och driva den allmänna anläggningen – så kallade *nödvändiga kostnader*. Verksamheten måste arbeta utifrån självkostnadsprincipen, vilket innebär att kostnader för andra kommunala angelägenheter än att driva den allmänna VA-anläggningen aldrig får belasta VA-kollektivet.

Följande står i 30 § 1–2 st:

Avgifterna får inte överskrida det som behövs för att täcka de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva VA-anläggningen.

Medel får avsättas till en fond för framtida nyinvesteringar, om

1. det finns en fastställd investeringsplan,
2. avsättningen avser en bestämd åtgärd,
3. åtgärden och de beräknade kostnaderna för den redovisas i planen,
4. det av planen framgår när de avsatta medlen är avsedda att tas i anspråk, och
5. planen innehåller de upplysningar som i övrigt behövs för att bedöma behovet av avsättningens storlek.

Huvudmannen måste avgöra vad som är så kallade nödvändiga kostnader för verksamheten. Icke-nödvändiga kostnader måste finansieras på annat sätt än med VA-avgifter.

De nödvändiga kostnaderna för att ordna och driva den allmänna VA-anläggningen fördelas mellan de avgiftsskyldiga via VA-taxan. Om intäkterna i verksamheten är högre än de nödvändiga kostnaderna betyder det att ett överuttag av avgifter gjorts. Om kostnaderna i stället är högre än intäkterna har inte avgifterna finansierat de nödvändiga kostnaderna fullt ut och verksamheten har genererat ett underskott.

Tillfälliga överuttag och underskott bör enligt propositionen till vattentjänstlagen återföras/kompenseras till VA-kollektivet inom de närmaste tre åren – den så kallade 3-årsregeln (prop. 2005/06:78 s 87).

Följande står i propositionen:

Enligt VA-nämndens uttalande bör överskott och underskott i princip jämnas ut inom tre år genom exempelvis en taxejustering. En något längre tid godtas om huvudmannen har antagit en plan som visar hur utjämningen skall ske. I den mån ett underskott inte kompenseras genom en taxehöjning inom denna tid, anses va-verksamheten finansieras på annat sätt än genom avgifter.

Den sista meningen i stycket ovan innebär att det inte är tillåtet att hämta tillbaka ett för gammalt (läs tre år) upparbetat underskott genom att höja avgifterna. Med "annat

sätt” menas här skattefinansiering. Kommunen måste alltså skjuta till skattemedel till VA-verksamheten om den gått med underskott för lång tid. Det krävs inga kommunala beslut för detta.

30 § innebär också en rätt till att fondera för framtida nyinvesteringar. Om en fond ska upprättas ska kommunen ta fram en plan för vad de ska fondera för, hur mycket det beräknas kosta, när det ska tas i bruk och slutligen hur mycket som ska fonderas varje år. Det är bara tillåtet att fondera till nyinvesteringar och investeringen ska komma hela kollektivet till godo.

2.5 Fördelningsprinciper

Normalt är VA-huvudmannens kostnader för att driva och underhålla den allmänna anläggningen till största del fasta. En betydligt mindre del av kostnaderna, normalt ca 10–20 %, motsvarar en rörlig del – kostnader som påverkas av hur mycket vatten som förbrukas av VA-kollektivet. Skulle avgifterna i taxan följa samma fördelning skulle det innebära fasta avgifter som genererar 80–90 % av intäkterna och ett kubikmeterpris anpassat för att generera resterande del.

Många kommuner vill dock ge fastighetsägarna en viss möjlighet att påverka sin avgift och uppmuntra till resurshushållning, det vill säga inte slösa med dricksvattenresursen. Fördelningen mellan fasta och rörliga intäkter förskjuts mot en större andel rörlig intäkt – kubikmeterpriset höjs. Ju högre andel rörliga intäkter, desto mer påverkas VA-huvudmannens ekonomi vid ett förändrat beteende bland fastighetsägarna. Eftersom VA-huvudmannen måste planera verksamheten och dess ekonomiska resultat enligt strikta regler i vattentjänstlagen är det viktigt att hitta en fördelning mellan fasta och rörliga intäkter som fungerar över tid och som ger stabilitet. Vattentjänstlagen ställer inte krav på hur fördelningen görs mellan fasta och rörliga intäkter, men verksamheten ska sträva mot att få de totala kostnaderna och intäkterna att följas åt över tid. Varje kommun behöver hitta en fördelning och balans som fungerar för den egna kommunen och verksamheten.

En annan fördelning som däremot finns reglerad i vattentjänstlagen är kostnads- och intäktsfördelningen mellan de olika vattentjänsterna. I lagtexten står det uttryckligen att dagvattenavgiften för allmän platsmarkhållare (APH) inte får överstiga kostnaden för att hantera dagvatten från allmän platsmark. Denna vattentjänst måste därför separeras och räknas fram för sig. Samma princip bör gälla för samtliga vattentjänster – varje vattentjänsts kostnad bör bära sig själv räknat på hela VA-kollektivet.

Fördelningsarbetet bör därför sträva mot att:

- belasta avgiftsskyldiga för vatten med avgifter som täcker kostnader kopplade till dricksvattenhanteringen,
- belasta avgiftsskyldiga för spillvatten med avgifter som täcker kostnader för spillvattenhanteringen, och
- belasta avgiftsskyldiga för dagvatten med avgifter som täcker kostnader för att hantera dagvattenanläggningen.

För VA-huvudmannen innebär detta att verksamhetens kostnader måste redovisas uppdelade på vatten, spillvatten och dagvatten. Vidare ställer vattentjänstlagen krav på att kostnaden för dagvattenhantering fördelas mellan de två vattentjänsterna Df och Dg. Eftersom samma dagvattenanläggning leder bort dag- och dräneringsvatten från både fastighetsmark och allmän platsmark krävs en metod för att värdera nytta och omfattning kopplad till varje dagvattentjänst. En metod är att beräkna hur stora ytor bebyggda fastighetsmark (Df) som avleds till den allmänna anläggningen och hur stora andra ytor, såsom vägar och övrig allmän platsmark, som avleds. Utifrån ytornas omfattning kan en skälig fördelning göras.

2.5.1 Fördelning av dagvatten gata (Dg)

De kostnader som huvudmannen har för att leda bort dag- och dränvatten från vägar, gator och annan allmän platsmark ska delas mellan fastighetsägare och den som ställer i ordning och underhåller allmän platsmark. Kostnaderna ska enligt § 31 fördelas enligt vad som är skäligt med hänsyn till den berörda allmänna platsmarkens omfattning och fastighetsägarnas nytta av vattentjänsten. För att hitta denna fördelning använder VA Strategi följande resonemang:

När nyttan av dagvattenavledningen för en väg eller yta överstiger områdets behov ska den ur avgiftssynpunkt betraktas som allmän platsmarkhållarens del. Är det tvärt om, det vill säga att nyttan *inte* överstiger områdets behov, är det fastighetsägarna som får bekosta denna del. Förenklat kan sägas att:

- dagvattenavledning från huvudvägar och allmänna ytor, som anses ha en allmän nytta och som används av många i kommunen, bekostas av APH, medan
- dagvattenavledning från lokalgator och mer lokala ytor, som anses ha en lokal nytta och som främst används inom exempelvis ett bostadsområde av de som bor i området, bekostas av fastighetsägarna

2.6 VA-avgifter

VA-taxan består av två huvudtyper av avgifter: anläggningsavgifter och bruksavgifter.

Anläggningsavgiften är en engångsavgift som syftar till att täcka kostnader för att förse en fastighet med allmänt VA och får inte vara större än fastighetens andel i den allmänna anläggningen. Bruksavgiften ska täcka löpande kostnader såsom drift och underhåll av den allmänna anläggningen, personalkostnader, administrativa kostnader och kapitalkostnader. Bruksavgifterna bör inte täcka kostnader för utbyggnad av den allmänna anläggningen eftersom de som redan är anslutna då blir belastade med kostnader som enskilda fastighetsägare egentligen bör bekosta via anläggningsavgiften.

Att ta fram en VA-taxa handlar om att fördela VA-verksamhetens kostnader mellan de avgiftsskyldiga enligt vattentjänstlagens krav.

Följande står i 31 § 1 st:

Avgifterna skall bestämmas så att kostnaderna fördelas mellan de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist.

Att kostnaderna ska fördelas enligt vad som är skäligt och rättvist är ett uttryck för en slags likabehandlingsprincip vid avgiftsuttaget. Likabehandlingsprincipen uttrycks också som den sociala likabehandlingsprincipen, och den är en mycket viktig grund i vattentjänstlagen. Frågan om likabehandlingsprincipen och VA-nyttan togs upp på 80-talet i Högsta domstolen (HD)² efter att ordet *nytta* i lagen ersatts av orden *skäligt och rättvist*. När en fråga prövats i HD får den status som prejudikat, det vill säga den blir vägledande för lägre instanser.

Domstolen uttryckte att:

VA-avgifterna i princip ska bestämmas med hänsyn till den huvudsakliga nytta som varje enskild fastighet har av den allmänna VA-anläggningen och med bortseende från huvudmannens individuella kostnader för fastigheten i fråga.

---

² NJA 1981 s. 640.

Från prövning av VA-lagstiftningen kan det därigenom fastställas att nyttobegreppet fortfarande är gällande och är det som i första hand ska styra fördelningen i taxan. Innebörden av nyttan av att vara ansluten till den allmänna anläggningen är att två likadana fastigheter med samma behov av vattentjänster ska betala samma avgift, oavsett var fastigheterna är belägna geografiskt och vilka kostnader de orsakar.

För att en VA-taxa ska vara fördelad på ett skäligt och rättvist sätt enligt vattentjänstlagens principer behöver den bestå av både kostnadsparametrar, som baseras på faktiska kostnader, och av nyttoparametrar, som baseras på den nytta fastigheterna får av den allmänna anläggningen. I nästa kapitel beskrivs VA-taxans olika delar och principer mer ingående.

3 Taxeföreskrift

Svenskt Vatten, branschorganisation för Sveriges VA-huvudmän, tar bland annat fram förslag till hur VA-taxan kan utformas. Det senaste normalförslaget P120 är från 2021 och bygger på lagstiftning, äldre taxeförslag och ett antal prejudicerande avgöranden från domstol. Svenskt Vattens taxeförslag har textmässigt visat sig hållbara som regelverk. Det relativt nya förslaget P120 har en viss ändring i hur avgifter för dagvatten tas ut och det har också gjorts en ändring och förtydligande av hur avgifter för fastigheter ingående i VA-samfälligheter ska tas ut. Utöver dessa förändringar finns möjliga tillägg, såsom reduktion för lagerbyggnader och små bostadsenheter.

Det nya förslaget till taxeföreskrift för VA i Danderyd är tänkt att bättre spegla lagstiftningens krav på skäligt och rättvist fördelade avgifter samt i högre grad följa Svenskt Vattens normalförslag. Det förslag som presenteras i denna utredning innehåller fortsatt skillnader mot Svenskt Vattens normalförslag, men det bör ändå uppfylla lagkraven och vara juridiskt hållbart.

3.1 Gällande taxeföreskrift i Danderyds kommun

Gällande VA-taxa 2023 i Danderyds kommun avviker på en del punkter från Svenskt Vattens normalförslag. Kommuner är inte skyldiga att följa Svenskt Vattens normalförslag, men det finns många juridiska fördelar med att göra det. Exempelvis skiljer sig Danderyds indelning av fastigheter i olika kategorier, i stället för schablonbegreppet *bostadsenhet* används våningsyta och i brukningsavgiften debiteras avgift utifrån vattenmätarens storlek och typ.

Nedan följer en kortare jämförelse av Danderyds taxeföreskrift och Svenskt Vattens normalförslag.

Tabell 1 Jämförelse av Danderyds gällande taxa och Svenskt Vattens normalförslag

Danderyds gällande taxa	Svenskt Vattens normalförslag
<p>Bebyggd fastighet</p> <p>Nyttan är kopplad till: våningsytan i anläggningsavgiften.</p> <p>Nyttan är kopplad till: i första hand vattenmätaren storlek och antal mätare i brukningsavgiften. Även tomtytans storlek har betydelse för brukningsavgiften.</p> <p>I Danderyds taxa definieras fastigheter utifrån om de är bebyggda eller obebyggda. Nyttoparametern för bebyggda fastigheter är våningsyteavgiften. Den definierar den nytta som fastigheten har av att bli kopplad till den allmänna anläggningen. Det finns också en definition av <i>småhusfastighet</i>, se nedan.</p>	<p>Bostadsfastighet, Annan fastighet</p> <p>Nyttan är kopplad till: Bostadsfastighet – antal bostadsenheter och bruttoarea Annan fastighet – fastighetens tomtyta</p> <p>Normalförslaget innebär att kategorin <i>bostadsfastighet</i> och fastigheter som jämföras med bostadsfastighet, exempelvis handel, kontor, sjukhus, skolor m.fl., har en nytta kopplad till antal bostadsenheter, eller byggnadens bruttoarea. För kategorin <i>annan fastighet</i> så är däremot tomtytan det som är viktigast ur fastighetens användnings-synpunkt. Exempel på <i>annan fastighet</i> är hamnar, kyrkogårdar, träupplag och bensinstationer.</p>
<p>Småhusfastighet</p> <p>Definition: enligt Fastighetstaxeringslagen 2 kap. 2§; byggnad som är inrättad till bostad åt en eller två familjer.</p> <p>Småhusfastigheter debiteras tomtyteavgift upp till maximalt 2 250 m² i brukningsavgiften.</p>	<p>Bostadsfastighet</p> <p>I begreppet <i>bostadsfastighet</i> ingår småhus (villor). Det görs ingen skillnad på olika bostadshus.</p>

Danderyds gällande taxa	Svenskt Vattens normalförslag
<p>Våningsyta</p> <p>Definition: area av våningsplan mätt som bruttoarea (BTA) enligt Svensk Standard SS 02 10 53.</p>	<p>Bostadsenhet</p> <p>Definition: ett eller flera utrymmen i byggnad som i upplåtelsehänseende bildar en enhet. I fråga om sådana utrymmen i Bostadsfastighet, eller därmed jämförbar fastighet, där begreppet bostadsenhet inte är tillämpligt, räknas varje påbörjat ...-tal m² bruttoarea (BTA) enligt svensk standard SS 21054:2020 som en bostadsenhet.</p>
<p>Abonnemang</p> <p>Definition: en avgiftsgrundande enhet såsom t.ex. enskild fastighet eller samfällighetsförening med gemensamhetsanläggning för VA.</p>	<p>Avgift per fastighet</p> <p>Avgifter enligt normalförslaget debiteras per enskild fastighet.</p>

3.2 Förändringar bruksavgifter

Föreslagen taxa är delvis förändrad för att följa Svenskt Vattens normalförslag i högre grad men vissa delar finns kvar för att förändringen inte ska bli alltför omfattande. Bedömningen är att t.ex. mätaravgiften, eller kapacitetsavgiften som föreslagen ny benämning är, är ett alternativ till normalförslaget som bör motsvara en skälig fördelning av nyttan. Vid prövning har domstolen godkänt mätaravgift i brukningstaxan varför även Danderyd bör kunna behålla denna konstruktion. Alternativet, som skulle vara att övergå till bostadsenhetsavgift, skulle för Danderyds del innebära ett stort inventeringsarbete för att få fram uppgifter om lägenhetsantal i bostadshus och total bruttoarea i olika verksamheter. Det skulle också innebära ett annat sätt att fördela nyttan och stor förändring i avgiftsnivå för vissa fastighetstyper. Som exempel får en handelsfastighet med en liten vattenmätare en låg bruksavgift idag i Danderyd. Med Svenskt Vattens förslag skulle avgiften baseras på byggnadsytan (bruttoarean), vilket för en handelsfastighet kan innebära stor yta och därmed hög avgift.

Begreppet abonnemang, som också är avgiftsgrundande i Danderyd, har tagits bort i det nya förslaget då det inte finns någon juridisk motsvarighet i Svenskt Vattens normalförslag och därför anses som ett osäkert begrepp i taxesammanhang. I föreslagen taxan tas avgift ut per fastighet.

Tabell 2 visar föreslagen taxa jämfört Svenskt Vattens förslag. I tabellen visas också vilka vattentjänster avgiften är uppdelad på, vatten (V), spillvatten (S), dagvatten fastighet (Df), dagvatten gata (Dg).

Tabell 2: Jämförelse av gällande taxa, föreslagen taxa och Svenskt Vattens normalförslag (delen brukningsavgift).

Gällande taxa	Förslag till ny taxa	Svenskt Vattens normalförslag
Grundavgift En avgift per år och abonnemang. Ej uppdelad på V,S,Df,Dg	Grundavgift En avgift per år och fastighet. Uppdelad på V och S.	Grundavgift En avgift per år och fastighet. Uppdelad på V och S.
Grundavgift Avgiften utgår per år och abonnemang, samfällighetsföreningar har ett abonnemang.	Reducerad grundavgift Grundavgiften per fastighet reduceras för fastighet som ingår i en samfällighet för VA.	Reducerad grundavgift Grundavgiften per fastighet reduceras för fastighet som ingår i en samfällighet för VA.
Kubikmeteravgift En avgift per m ³ levererat vatten. Uppdelad på V och S.	Kubikmeteravgift En avgift per m ³ levererat vatten. Uppdelad på V och S.	Kubikmeteravgift En avgift per m ³ levererat vatten. Uppdelad på V och S.
Tomtyteavgift En avgift per år och m ² tomtyta för alla bebyggda fastigheter. Uppdelad på alla fyra vattentjänster, V, S, Df, Dg. Begränsning i yta för småhus.	Dagvattenavgift En dagvattenavgift per år och m ² tomtyta uppdelad på Df och Dg. Kategori 1 – 3 innebär olika hög dagvattenavgift beroende på hur ytan ser ut.	Dagvattenavgift En dagvattenavgift per år och m ² tomtyta. Uppdelad på Df och Dg.
	Tomtyteavgift En avgift per år och varje påbörjat 100-tal m ² tomtyta för annan fastighet. Uppdelad på V och S.	Tomtyteavgift En avgift per år och varje påbörjat 100-tal m ² tomtyta för annan fastighet. Uppdelad på V och S.
Mätaravgift En avgift per mätare baserat på storlek. Avgiften är uppdelad på V och S.	Kapacitetsavgift En fast årlig avgift per mätare eller per mätarkombination baserat på mätarkombinationens storlek. Avgiften är uppdelad på V och S.	Bostadsenhetsavgift En fast årlig avgift per bostadsenhet. Avgiften gäller för alla bebyggda bostadsfastigheter eller därmed jämställda. Avgiften är uppdelad på V och S.

Gällande taxa	Förslag till ny taxa	Svenskt Vattens normalförslag
-	Nyttoavgift En fast avgift per år för småhusfastighet som är obebyggd eller där mätare ej är uppsatt	-
-	Nyttoavgift En fast nyttoavgift per år för bostadsfastighet eller därmed jämställd fastighet samt annan fastighet som är obebyggd eller där mätare ej är uppsatt	-

Fast avgift, avgift per mätare eller mätarkombination och dagvattenavgiften kategori 1-3 förklaras närmare i 4.1 nedan.

En av skillnaderna mellan gällande taxa och föreslagen taxa är borttagande av grundavgift per abonnemang, som har bytts ut mot en grundavgift per fastighet, där den nya avgiften är uppdelad på två vattentjänster (V, S). Är en fastighet inte ansluten till båda vattentjänsterna, reduceras avgiften. Grundavgiften som Danderyd har idag är inte kopplad till vilka vattentjänster en fastighet har tillgång till, den är lika stor oavsett vilka nyttigheter fastigheten har. En annan skillnad är att föreslagen dagvattenavgift är en ren dagvattenavgift till skillnad mot gällande taxas tomyteavgift som är uppdelad på alla fyra vattentjänster (V, S, Df, Dg). Dagvattenavgiften är även uppdelad i tre kategorier. Kategoriernas olika betydelse beskrivs närmare i kapitel 4.4.

När en kommun använder mätarstorleken som en nyttoavgift på det sätt som Danderyd gör, bör det finnas tilläggsbestämmelser för den situationen att det inte har satts upp någon mätare eller i de fall fastigheten är obebyggd. Det är då vanligt att ha en regel som är kopplad till mätaravgiften trots att ingen mätare är uppsatt. För att undvika misstolkningar och vara säkra på att avgiften kan tas ut för omätta och obebyggda fastigheter så har en ny parameter tagits fram. Danderyds kommun har tillsammans med VA Strategi valt att kalla denna avgift för Nyttoavgift. Den är framtagen utifrån fastighetskategori och den är storleksvis samma som mätaravgiften för småhus och mätaravgiften för $Q_n 2,5/Q_3 4$ för bostadsfastighet och därmed jämställd fastighet samt annan fastighet.

3.3 Fastigheter som ingår i en samfällighet för VA

Danderyds kommun har förhållandevis många fastigheter inom verksamhetsområdet som ingår i en samfällighet för VA. Många av samfällighetsföreningarna har tecknat avtal med kommunen om gemensam mätning. I Svenskt Vattens nya normalförlag P120 har reglerna förtydligats gällande fastigheter i samfällighet för VA. En reducerad grundavgift ska debiteras varje ingående fastighet jämfört med Danderyds gällande taxa där en grundavgift debiteras för hela samfälligheten när den har ett abonnemang. I föreslagen taxa görs skillnad på om samfällighetsföreningen har ett avtal med Danderyds kommun om gemensam mätning eller ej. Finns det ett avtal om gemensam mätning, betalar samfällighetsföreningen mätaravgift för den eller de mätare som är uppsatta för den gemensamma mätningen. Om förbrukningen mäts av kommunen på varje fastighet som ingår i en viss förening får varje fastighetsägare betala kapacitetsavgift för den mätare de fått uppsatt. Även i situationer där det finns ett avtal mot kommunen om gemensam mätning av levererat vatten till en samfällighet, har många samfälligheter en egen mätning av vatten vid varje fastighet som kommunen inte är involverad i. Föreningens egna mätare påverkar inte avgiften.

Tabell 3: Jämförelse av fastigheter som ingår i en samfällighet för VA och hur de föreslås hanteras i ny taxa.

Fastigheter som ingår i samfällighet för VA	
Avtal om gemensam mätning	Ej avtal om gemensam mätning
Fakturan för alla avgifter går till föreningen.	Fakturan för avgifter går till varje enskild fastighetsägare.
En reducerad grundavgift per fastighet, större reduktion vid gemensam mätning.	En reducerad grundavgift per fastighet, mindre reduktion vid enskild mätning.
En kapacitetsavgift baserad på den eller de mätare som mäter ingående vatten gemensam för hela samfälligheten.	En kapacitetsavgift per fastighet baserad på den eller de mätare som varje enskild fastighet har.
Kubikmeteravgiften är baserad på hela föreningens gemensamma förbrukning.	Kubikmeteravgiften är baserad på varje enskild fastighets förbrukning.

4 Brukningsavgifter

I detta projekt har VA Strategi beräknat och analyserat brukningsavgifter med 2024 års nivå. Intäktsbehovet för 2024 innebär en höjning av avgifterna med 16% jämfört med gällande taxa 2023. För beräkningarna har abonnentregister från 2023 använts som underlag. Uppgifter som inte funnits i abonnentregistret men som togs fram i projektet 2018 har matchats ihop för att få ett komplett underlag.

4.1 Förslag till ny taxekonstruktion

Följande konstruktion föreslås:

- Grundavgift per fastighet
- Reducerad grundavgift för fastighet som ingår i en samfällighet för VA
- Kapacitetsavgift utifrån vattenmätaren/vattenmätarnas kapacitet
- Dagvattenavgift per m² tomtyta
- Kubikmeteravgift

I kapitel 3 ovan beskrivs förändringen mot gällande taxekonstruktion och där jämförs konstruktionen också mot Svenskt Vattens normalförslag.

4.2 Generella beräkningsförutsättningar

4.2.1 Abonnentregister

Abbonentregistret är en grundförutsättning för beräkningsarbetet eftersom det är i detta register som alla avgiftsskyldigas tjänster och förutsättningar registrerats. De uppgifter som lagts in i abonnentregistret styr vilken avgift varje fastighetsägare kommer att få betala.

4.2.2 Kostnadsfördelning fast/rörligt

Verksamhetens kostnader är enligt Danderyds kommuns egna uppskattningar är cirka 85% fasta och 15% rörliga. Rörliga kostnader är i denna jämförelse sådana kostnader som påverkas av förändrad produktionsmängd. Rörliga kostnader minskar när abonnenterna förbrukar mindre dricksvatten och släpper mindre spillvatten till kommunens avloppsreningsverk. Exempel på rörliga kostnader i många VA-verksamheter kan vara energikostnader, kostnader för kemikalier och i vissa fall kostnader för slamhantering. Ofta påverkas en relativt liten del av verksamhetens kostnader av produktionsmängden, majoriteten av kostnaderna är att betrakta som fasta. I kommuner utan egen produktion av dricksvatten eller egen rening av spillvatten kan kostnadsbilden se något annorlunda ut. Danderyd köper dricksvatten från Norrvatten och levererar avloppsvatten till Käppalaverket på Lidingö. Det innebär att

den rörliga delen av kostnaderna är något högre än för kommuner med egen produktion. (se Diagram 1).

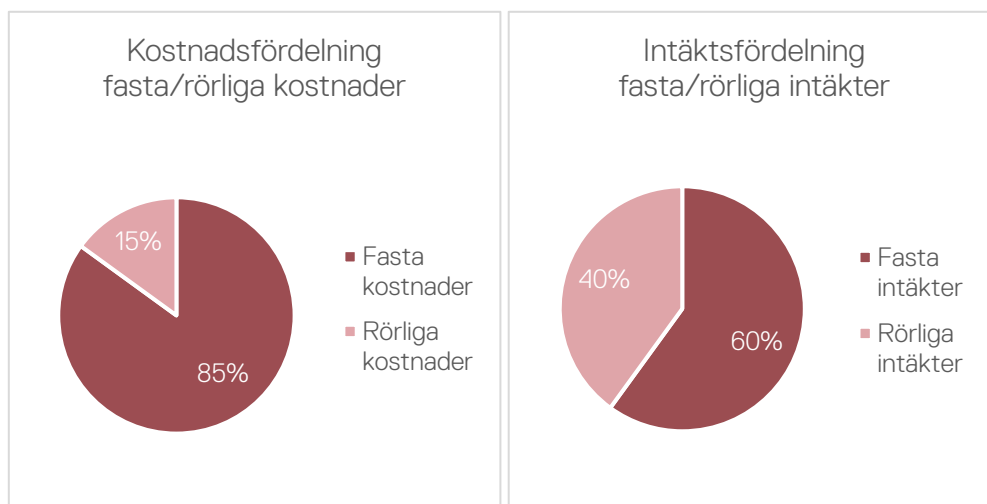

Diagram 1: Kostnads- och intäktsfördelning i Danderyd sett till hela verksamhetens kostnader och intäkter. Med intäkter avses intäkter från brukningsavgifter.

4.2.3 Intäktsfördelning fast/rörligt 2018

De totala intäkterna från brukningsavgifter år 2018 var drygt 62 miljoner kronor och fördelningen mellan fasta och rörliga intäkter var nära 60%/40% (se Diagram 1). Fasta intäkter är intäkter som kommer från brukningstaxans fasta avgiftsparametrar; grundavgift, mätaravgift och tomtteavgift. Den rörliga intäkten kommer från förbrukningsavgiften och den är rörlig i och med att den påverkas av hur mycket dricksvatten kommunen säljer. Kommuner med många storförbrukande abonnenter riskerar större påverkan om dessa abonnenter skulle minska sin förbrukning eller helt lägga ner sin verksamhet. Särskilt om fördelningen innebär att en stor del förväntas komma från den rörliga avgiften. I Danderyd är den fasta andelen av avgiftsintäkterna 60% och det finns inget akut behov att höja den fasta intäktsdelen. Inga förändringar i fördelning har gjorts sedan 2018 varför förutsättningarna nu 2023 bör vara motsvarande.

4.2.4 Intäktsfördelning fast/rörligt med föreslagen taxa

Ingången i detta projekt var att ha samma fördelning som valdes i projektet 2018. Tekniska kontorets projektgrupp valde då, efter ett flertal simuleringar, att en fördelning som innebär att 60% av avgiftsintäkterna kommer ifrån fasta avgiftsparametrar och 40% från den rörliga avgiften (förbrukningsavgiften) ska vara huvudalternativ. Det innebär samma fördelning som gällande taxa har. Denna fördelning har sedan även beslutats av Tekniska Nämnden i Danderyds kommun³.

Viktigt att poängtera är att det inte finns några regler i vattentjänstlagen som styr hur fördelningen mellan fasta och rörliga kostnader ska speglas i avgifterna utan fördelningen ska vara skälig och rättvis. Vald fördelning får bedömas skälig då den innehåller avgifter som beror på hur stor mängd vatten en fastighet förbrukar men också tar hänsyn till verksamhetens till största del fasta kostnader.

4.3 Kostnadsfördelning

För att konstruera en taxa som är skälig och rättvis behöver en uppdelning göras av de kostnader som VA-verksamheten genererar. Målet är att intäktsstrukturen, fördelad per vattentjänst, ska matcha kostnadsstrukturen. Danderyd har tagit fram kostnad per vattentjänst för ett antal år, Tabell 4. För dessa år har ett genomsnitt på fördelningen räknats ut och detta genomsnitt har sedan använts för fördelning av intäkter vid beräkning av ny taxa.

Tabell 4: Fördelning av VA-verksamhetens per vattentjänst (D avser Df och Dg).

År	V	S	D
2017	38%	50%	13%
2021	51%	41%	8%
2022	39%	49%	12%
2023	36%	54%	11%
2024 (medel)	40,56%	48,36%	11,08%

4.4 Kostnadsfördelning dagvattentjänster – analys av ytor

Dagvattenytor från den analys som gjordes i projektet 2018 har använts, men ytor för fastighetsmark har uppdaterats utifrån abonnentregistret.

I uppdraget 2018 gjordes en omfattande GIS-analys av alla ytor inom verksamhetsområdet i Danderyd. Analysen syftade främst till att identifiera och beräkna

³ TN 2023/0218 TN 2023-04-27 §48

den allmänna platsmark där dag- och dränvatten avleds till den allmänna anläggningen. Eftersom Danderyd i dagsläget har en brukningstaxa med tomtyta som en av avgiftsparametrarna finns dessa uppgifter i abonnentregistret. En översyn och kontroll har dock gjorts för att stämma av samtliga ytor som ingår i fördelningsunderlaget.

De ytor som definierats och beräknas genom GIS-analysen är indelade utifrån hur hårdgjorda de generellt sett är, dvs. vilken avrinningskoefficient de har. Avrinningskoefficienten har använts i tekniska beräkningar för att vikta hur mycket olika ytor bidrar till dagvattenavrinningen. Områden med främst hårdgjord yta får en hög avrinningskoefficient och områden med mycket grön yta får en låg avrinningskoefficient. Koefficienten varierar mellan ett och noll.

Tre olika avrinningskoefficienter har använts för samtliga ytor i Danderyd och det innebär att ytorna är indelade utifrån definitionerna:

1. Huvudsakligen hårdgjorda.
2. Blandade, cirka hälften hårdgjorda och cirka hälften gröna/permeabla.
3. Huvudsakligen gröna/permeabla.

I Tabell 5 redovisas resultatet av GIS-analysen, 2018, och vilka ytor som finns inlagda i Danderyds abonnentregister, 2023, dvs den bebyggda fastighetsmarken. Även avrinningskoefficient per typ av yta redovisas i tabellen.

Tabell 5: Tabellen visar resultatet av den GIS-analys som gjorts för projektet samt det underlag som finns i Danderyds abonnentregister (fastighetsmarken).

	Avrinningskoefficient	Yta i m ²
Lokalgator	0,9	898 829
Kommunal huvudväg	0,9	759 153
Trafikverksväg	0,9	193 305
Järnväg	0,5	25 120
APH (gröna ytor)	0,1	6 287 430
Fastighetsmark (mestadels hårdgjorda)	0,9	1 012 366
Fastighetsmark (blandade)	0,5	9 214 878
Fastighetsmark (gröna/permeabla)	0,1	318 787

Avgiftsskyldigheten för vattentjänsten dagvatten fastighet (Df) är kopplad till fastigheter som har fått en förbindelsepunkt förmedlad (en servis) där dag- och/eller dränvatten kan avledas. Även fastigheter som har fått en annan teknisk lösning än en fysisk servisledning omfattas av vattentjänsten. Det kan t.ex. vara en öppen dagvattenanläggning (dikeslösning) som fyller samma funktion eller en kombinerad avloppsledning. För att avgiftsskyldighet ska inträda ska fastigheterna dessutom ligga

inom verksamhetsområde för respektive vattentjänst.

I nu gällande taxa debiteras tomtYTEavgift per kvadratmeter tomtyta med en begränsning för småhusfastigheter på max 2 250 m². Förslaget till brukningstaxa utgår ifrån att en fast dagvattenavgift tas ut för småhusfastigheter oavsett storlek på tomtytan. Avgiften är satt utifrån medianytan för alla småhusfastigheter i Danderyd.

Kostnaderna för att tillhandahålla vattentjänsten dagvatten gata (Dg) ska fördelas mellan fastighetsägare och allmän platsmarkhållare. En del i arbetet med att analysera ytor har inneburit att definiera vilka gator och allmänna platser som är till nytta för vem. Följande definition ligger till grund för analysen och uppdelningen mellan fastighetsägare och allmän platsmarkhållare:

- Om nyttan av vägens/ytans dagvattenavledning överstiger områdets behov⁴ ska vägen/ytan definieras som huvudväg/stor väg/allmän plats. I VA-taxesammanhang kommer dessa ytors avledning av dagvatten debiteras allmän platsmarkhållare.
- Om nyttan av vägens/ytans dagvattenavledning till allra största del är till för områdets behov ska vägen/ytan definieras som lokal väg/gata/yta. I VA-taxesammanhang kommer dessa ytors avledning av dagvatten debiteras fastighetsägarna.

Efter att ytorna i Tabell 5 multiplicerats med respektive avrinningskoefficient och ytorna definierats enligt punkterna ovan har fördelningen i Diagram 2 tagits fram.

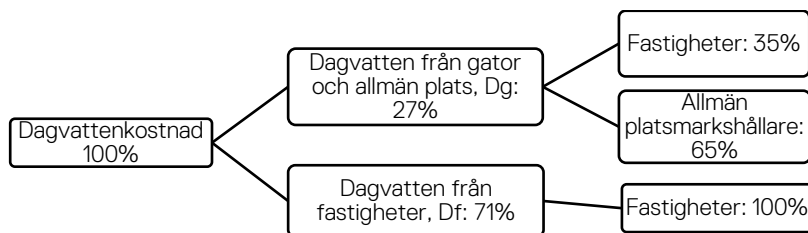

Diagram 2: Fördelning av dagvattenkostnader i Danderyd.

Det är den procentuella fördelningen i Diagram 2 ovan som sedan används för att fördela dagvattenkostnaderna. Fastighetsägare betalar i de allra flesta fall för två dagvattentjänster, Df och Dg, medan allmän platsmarkhållare betalar för enbart Dg. I Tabell 6 är fördelningen översatt i kronor exklusive moms. Det är dessa summor som fördelas i avgifter i kommande beräkningssteg.

⁴ Från propositionen till vattentjänstlagen (Regeringens proposition 2005/06:78).

Tabell 6: Dagvattenfördelningen i procent och kronor exkl. moms. 2024.

Dagvattenkostnader	Relativ effektiv yta	Kostnad
Totalt	100%	10 200 248
Dagvatten fastighet (Df)	71%	7 204 963
Dagvatten gata, fastigheternas del (Dg)	10%	1 050 082
Dagvatten gata, allmän platsmarkhållares del (Dg)	19%	1 945 202

4.5 Intäktsfördelning per vattentjänst

Enligt vattentjänstlagens regler ska avgifterna fördelas rättvist och skäligt med hänsyn tagen till kostnad och nytta. De kostnader som uppstår i verksamheten *per vattentjänst* ska fördelas i avgifter *per vattentjänst*. Det betyder att alla avgiftsskyldiga fastighetsägare och allmän platsmarkhållare ska betala för de tjänster de har fått tillgång till, men inte för mer än så.

VA Strategi har räknat fram avgifter till föreslagen brukningstaxa med förutsättningen att intäkterna ska spegla kostnaderna per vattentjänst. Beräknad fördelning syns vid en jämförelse i Diagram 3. Där är dagvattenintäkterna uppdelade i tre delar, dagvatten från fastighetsmark (Df) och dagvatten från allmän platsmark (Dg) där den sistnämnda är uppdelad i fastighetsägare och allmän platsmarkhållare.

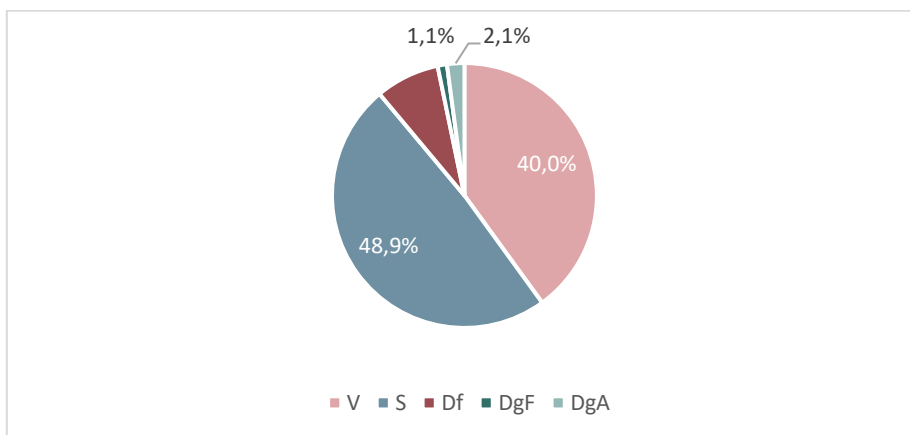

Diagram 3: Intäktsfördelning i föreslagen omfördelad brukningstaxa.

4.6 Kapacitetsavgift

Danderyd har i dagsläget en mätarbaserad taxa. En mätarbaserad taxa innebär att nyttan av att ha tillgång till den allmänna anläggningen mäts i vattenmätarkapacitet. Ju

större kapacitet som fastigheten har tillgång till genom sin vattenmätarstorlek eller vattenmätarkombination desto större nytta och högre avgift. I gällande taxa styrs mätaravgiften av mätarnas storlek och antal men kopplas två mätare samman blir avgiften dubbelt så stor oavsett vilken kapacitet som uppnås.

I föreslagen taxa har mätaravgiften justerats för att spegla kapaciteten i första hand. För att skapa en koppling mot Svenskt Vattens förslag till taxa, som bygger på bostadsenhetsavgifter i stället för mätaravgifter/kapacitetsavgifter har varje mätare och mätarkombinations kapacitet översatts i lägenheter/bostadsenheter enligt Tabell 7. På så vis skapas en koppling till den väl beprövade schablonen för att fördela nytta som branchorganisationen Svenskt Vatten använt sedan lång tid – antal bostäder/lägenheter.

Översättningen i tabellen är framtagen av Tekniska kontoret i Danderyds kommun och redovisar hur dimensionering av olika mätare utförs i Danderyd. Tabellen innehåller både tidigare benämningar och nu gällande för mätarkapacitet.

Tabell 7: Mätarkapacitet översatt till kapacitet att försörja lägenheter. Kolumnen längst till vänster avser den äldre mätarbeteckningen. Permanent flöde avser ny mätarbeteckning.

Mätarkombinationer				
<i>Nominellt flöde</i> <i>q_n enligt KVMD</i> <i>[m³/h]</i>	<i>Permanent flöde</i> <i>Q₃ enligt MID</i> <i>[m³/h]</i>	<i>Maxantal</i> <i>lägenheter</i>	<i>Faktor</i>	<i>Justering*</i>
1 × Qn2,5 småhus	1 × Q ₃ 4 småhus	1	1	1
1 × Qn2,5	1 × Q ₃ 4	10	1,65	0,3
2 × Qn2,5	2 × Q ₃ 4	35	5,4	0,3
3 × Qn2,5	3 × Q ₃ 4	65	9,9	0,3
4 × Qn2,5	4 × Q ₃ 4	100	15,15	0,3
1 × Qn6	1 × Q ₃ 10	45	6,9	0,3
2 × Qn6	2 × Q ₃ 10	130	19,65	0,3
3 × Qn6	3 × Q ₃ 10	225	33,9	0,3
4 × Qn6	4 × Q ₃ 10	325	48,9	0,3
1 × Qn10	1 × Q ₃ 16	110	16,65	0,3
2 × Qn10	2 × Q ₃ 16	280	42,15	0,3
3 × Qn10	3 × Q ₃ 16	460	69,15	0,3
4 × Qn10	4 × Q ₃ 16	650	97,65	0,3
1 × Qn15	1 × Q ₃ 25	185	27,9	0,3
1 × Qn40	1 × Q ₃ 63	610	91,65	0,3
1 × Qn60	1 × Q ₃ 100	1000	150,15	0,3
5 × Qn15	5 × Q ₃ 25	1280	192,15	0,3

* Med justering avses en beräkningsfaktor som används för att minska beräkningsfaktorn (Faktor i tabellen).

Den nya föreslagna mätaravgiften innebär att parallellkopplade mätare får en högre avgift jämfört med gällande taxa. När två eller flera mätare kopplas samman i parallellställ fås en större kapacitet än om mätarna sätts upp var för sig. I Diagram 4 ses hur kapaciteten ökar exponentiellt. I gällande taxa i Danderyd ökar mätaravgiften linjärt när mätare kopplas samman i parallellställ vilket innebär att mätarnas verkliga kapacitet inte motsvaras i avgiften.

Föreslagen mätaravgift har också en differentiering för den minsta mätarstorleken, Qn 2,5/Q₃ 4. Denna mätare används för villafastigheter men även i olika verksamheter, handel och i vissa fall i mindre flerfamiljshus. Som synes i Tabell 7 kan en Qn 2,5/Q₃ 4 försörja upp till 10 lägenheter. För att skapa en rättvis och skälig mätaravgift (nyttavgift) har föreslagen mätaravgift två olika avgifter för mätaren Qn 2,5/Q₃ 4, en för småhusfastigheter (1–2 lägenheter) och en högre avgift för fastigheter som inte tillhör småhuskategorin.

I Tabell 7 redovisas en faktor, en beräkningsfaktor. Beräkningsfaktorn har beräknats utifrån hur många lägenheter som maximalt skulle kunna försörjas av mätaren eller mätarkombinationen. Som exempel kan kombinationen $2 \times Q_3 4$ försörja upp till 35 lägenheter. Om detta max-antal lägenheter skulle användas som beräkningsfaktor skulle en fastighet som försetts med denna kombination debiteras 35 gånger högre avgift än en villa (1-2 bostadshus) som fått den minsta mätartypen. Med dagens mätaravgift skulle två mätaravgifter debiteras vilket innebär att fastigheten med kombinationen $2 \times Q_3 4$ skulle få en dubbelt så hög avgift som villan. Att förändra avgiften från dubbel avgift till 35 gånger avgiften är en extrem förändring och det är inte säkert att en sådan fördelning skulle uppfylla lagstiftningens krav på skälig och rättvis fördelning.

För att hitta en skäligare beräkningsfaktor har medelvärdet för hur många lägenheter som kan försörjas av en viss mätarkombination använts som ett startvärde. Detta för att bättre spegla det dimensioneringsspann som parallellkopplade mätare innebär. Normalt används till exempel kombinationen $2 \times Q_3 4$ för hus med färre lägenheter är max-antalet 35. Efter att vi under uppdraget simulerat avgifter och analyserat konsekvenserna mot dagens avgifter gjordes ytterligare en justering i beräkningsfaktorn. Den justerades till 30% av grundfaktorn, dvs. beräkningsfaktorn multiplicerades med 0,3. Detta för att konsekvenserna vid övergång från dagens mätaravgift inte ska riskera att bli oskäliga. Nedan illustreras den beräkning av faktorn som används för att beräkna kapacitetsavgifterna, här för kombinationen $2 \times Q_3 4$:

$2 \times Q_3 4$ kan försörja maximalt 35 lägenheter.

Medelvärdet om minimum är en (1) lägenhet och maximalt antal är 35 lägenheter = 18 lägenheter.

$18 \times 0,3 = 5,4$ (faktor för kombinationen $2 \times Q_3 4$ i Tabell 7).

Kombinationen $2 \times Q_3 4$ kommer att debiteras 5,4 gånger högre avgift för sin mätarkapacitet jämfört med den lägsta avgiften vilket är avgiften för ett småhus ($1 \times Q_3 4$ småhus i Tabell 7).

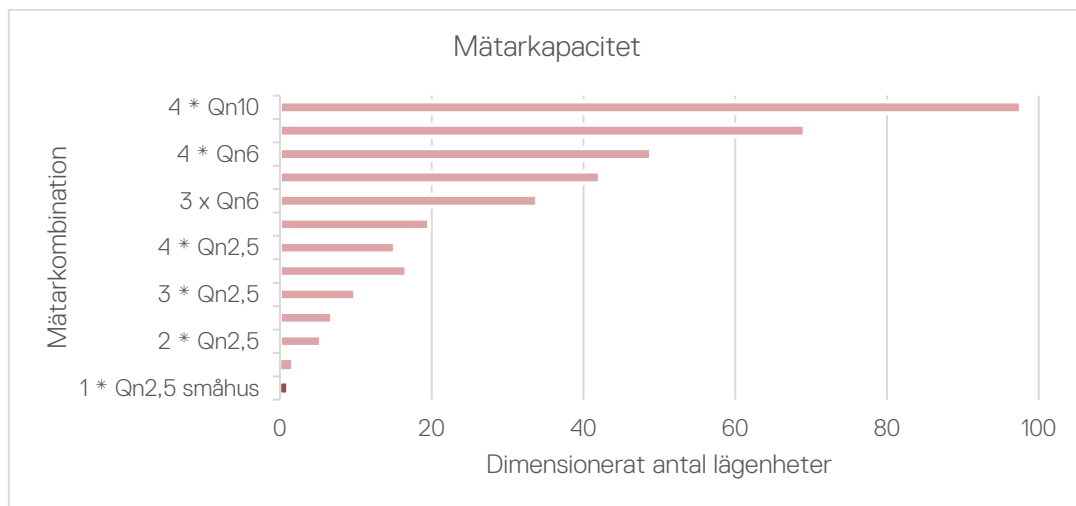

Diagram 4: Mätaravgiftens översättning i dimensionerat antal lägenheter som kan försörjas per mätarkombination, här angett i Nominellt flöde q_n enligt KVMD.

I Diagram 5 illustreras hur mätaravgiften ökar i föreslagen taxa. Mätaravgiften för småhusfastigheter ses som en referens, den är den lägsta mätaravgiften och den första pricken i Diagram 5 nedan. För de lägre kapaciteterna (mindre mätarna) ökar mätaravgiften relativt linjärt och sakta. När mycket stora mätare används, eller stora mätare kopplas samman i parallellställ, uppnås mycket stor kapacitet. För att skapa synlighet i Diagram 5 redovisas endast de vanligaste kombinationerna.

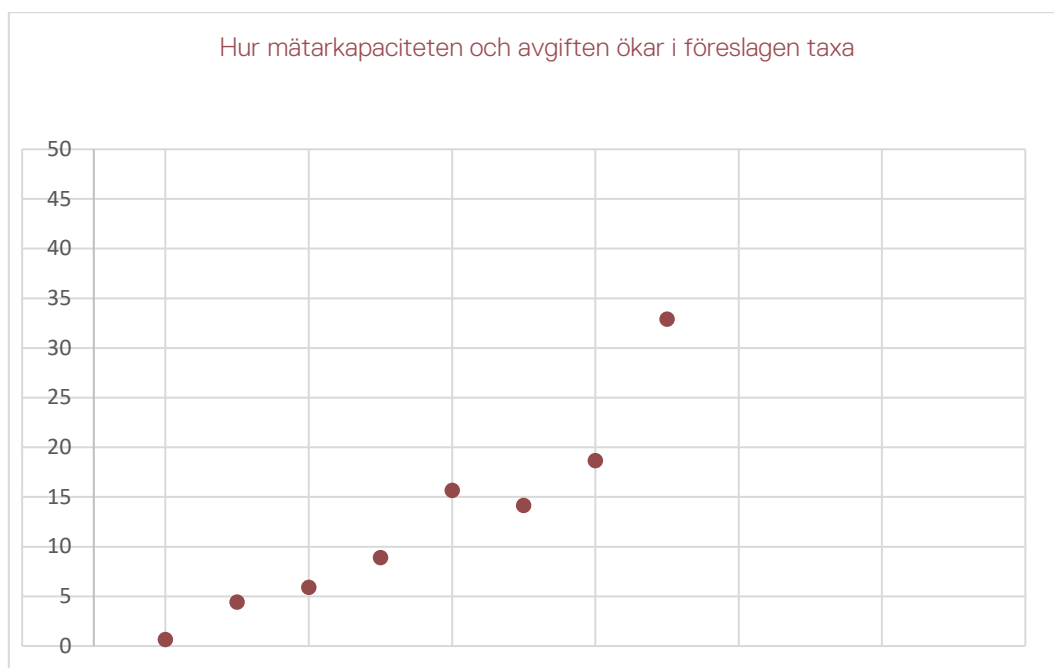

Diagram 5: Mätarkapacitetens och därmed föreslagen mätaravgifts ökning i steg, som en trappa.

4.7 Nödvändiga kostnader i Danderyd

Enligt 30 § vattentjänstlagen får endast nödvändiga kostnader täckas av avgifter. Vattentjänstlagen sätter ingen gräns för hur hög en VA-taxa får vara så länge avgifterna grundas på nödvändiga kostnader.

De kostnader som ska fördelas i avgifter 2024 beskrivs i Tabell 8 nedan. Den budgeterade intäkten för verksamhetsåret 2024 är 95 120 tkr, vilket är en ökning med 16% jämfört med 2023. Ca 616 000 kr fås in från avgifter via avtal och som inte kommer från VA-taxan och för byggvatten. Kvar att fördela blir 94 504 tkr.

Tabell 8: Nödvändiga kostnader som fördelas i avgifter till 2024 års brukningstaxa.

	Kostnad i kr exkl. moms	Andel
Total kostnad	94 504 000	100%
Vald fast del	56 135 000	60%
Vald rörlig del	38 369 000	40%

4.8 Resultat

VA Strategi har fördelat 94 504 tkr i avgifter i en beräkningsmodell uppbyggd i Excel. Resultatet för framräknade avgifter redovisas i Tabell 9. Förslaget har fördelningen 60% fasta intäkter (avgifter) och 40% rörliga (från kubikmeteravgiften). I Tabell 10 redovisas reduktionsregler för den föreslagna taxan, dvs. hur stor del av varje avgift som ska betalas per vattentjänst.

Tabell 9: Förslag till brukningsavgifter i Danderyd 2024.

Avgiftsparameter		Exkl. moms	Inkl. moms
Grundavgift		1 289 kr	1 611 kr
Reducerad avgift för fastighet som ingår i en samfällighet och har egen mätning (10 %)		1 160 kr	1 450 kr
Reducerad avgift för fastighet som ingår i en samfällighet och har gemensam mätning (50 %)		644 kr	805 kr
Rörliga avgifter			
Kubikmeterpris V och S		19,10 kr/m ³	23,88 kr/m ³
Kubikmeterpris V		8,59 kr/m ³	10,74 kr/m ³
Kubikmeterpris S		10,50 kr/m ³	13,13 kr/m ³
Dagvattenavgifter för fastigheter			
Df och Dg (kategori 1)		1,37 kr/m ²	1,71 kr/m ²
Df och Dg (kategori 2)		0,76 kr/m ²	0,95 kr/m ²
Df och Dg (kategori 3)		0,15 kr/m ²	0,19 kr/m ²
Df och Dg (småhusfastighet)		967 kr	1 209 kr
Dagvattenavgifter för allmän platsmark			
Dg (kategori 1)		1,20 kr/m ²	1,50 kr/m ²
Dg (kategori 2)		0,67 kr/m ²	0,84 kr/m ²
Dg (kategori 3)		0,13 kr/m ²	0,16 kr/m ²
Mätaravgifter/Kapacitetsavgifter			
1 x Qn2,5 småhus	1 x Q3 4 småhus	3 221 kr	4 026 kr
1 x Qn2,5	1 x Q3 4	5 315 kr	6 644 kr
2 x Qn2,5	2 x Q3 4	17 396 kr	21 745 kr
3 x Qn2,5	3 x Q3 4	31 893 kr	39 866 kr
4 x Qn2,5	4 x Q3 4	48 805 kr	61 006 kr
1 x Qn6	1 x Q3 10	22 228 kr	27 785 kr
2 x Qn6	2 x Q3 10	63 302 kr	79 128 kr
3 x Qn6	3 x Q3 10	109 208 kr	136 510 kr
4 x Qn6	4 x Q3 10	157 530 kr	196 913 kr
1 x Qn10	1 x Q3 16	53 638 kr	67 048 kr
2 x Qn10	2 x Q3 16	135 785 kr	169 731 kr
3 x Qn10	3 x Q3 16	222 765 kr	278 456 kr
4 x Qn10	4 x Q3 16	314 577 kr	393 221 kr
1 x Qn15	1 x Q3 25	89 879 kr	112 349 kr
5 x Qn15	5 x Q3 25	619 007 kr	773 759 kr
1 x Qn40	1 x Q3 63	295 249 kr	369 061 kr
1 x Qn60	1 x Q3 100	483 705 kr	604 631 kr

Tabell 10: Reduktionsregler i föreslagen brukningstaxa.

	Andel av avgift per vattentjänst			
	V	S	Df	Dg
Grundavgift	45%	55%	0%	0%
Kapacitetsavgift	45%	55%	0%	0%
Dagvattenavgift	0%	0%	86%	14%
Rörlig avgift	45%	55%	0%	0%

4.9 Konsekvensanalys

För att se hur konsekvenserna blir vid en ändrad taxekonstruktion jämförs gällande taxa med föreslagen för utvalda typfastigheter. Den föreslagna taxan innebär en ökning av de totala intäkterna med 16% för att möta verksamhetens konstansökningar. Den har dessutom en ny konstruktion som innebär en omfördelning mellan de olika avgiftsparametrarna. Typhus A och B har använts vilka beskrivs nedan. Alla förutsättningar för jämförelseobjekten och konsekvenserna redovisas också i Bilaga 1 och Bilaga 2

För att visa hur förändringen av konstruktionen på taxan påverkar olika fastigheter har även 2023 års förväntade intäkt fördelats. Alltså bara omfördelningen, ingen höjning av det totala intäkterna. Detta visas i Bilaga 3.

Typhus A

En i branschen vedertagen jämförelsefastighet för VA-taxor. Fastigheten utförs av en fristående enfamiljsbostad med tomtyta 800 m² och en årlig förbrukning på 150 m³.

Typhus B

I branschen vedertagen standard för flerfamiljshus. Det är en fastighet med en byggnad med 15 lägenheter, sammanlagd våningsyta 1 000 m², tomtyta 800 m² och en årlig förbrukning på 2 000 m³.

I övrigt har ett antal fastigheter valts ut ifrån Danderyds abonnentregister för att visa den verklighet som finns i Danderyd.

Tabell 11: Konsekvenser vid förändrat taxekonstruktion och intäktshöjning för utvalda jämförelseobjekt.

	Förändring i kr	Relativ förändring i %
Typhus A	1 707 kr	26%
Typhus B	22 037 kr	62%
Villa med 166 kbm förbrukning (medel i Danderyd)	388 kr	5%
Villa med 200 kbm förbrukning	537 kr	6%
Villa med 40 kbm förbrukning	-162 kr	-3%
Övrig fastighet med 1 * Qn 2,5/Q ₃ 4, kat 1	4 428 kr	29%
Övrig fastighet med 1 * Qn 6/Q ₃ 10, kat 1	14 093 kr	42%
Samfällighetsförening (Ca 30 fgh, enskild mätning)	94 330 kr	95%
Samfällighetsförening (Knappt 200 fgh avtal om gemensam mätning)	47 685 kr	7%
Villaförening (Ej samfällighet, knappt 80 fgh, enskild mätning)	256 169 kr	84%

Tabell 12: Förändring per fastighet för jämförda samfällighetsföreningar.

	Avgift / fastighet	Förändring / fastighet	Förbrukning/ fastighet
Samfällighetsförening (Ca 30 fgh, enskild mätning)	7 046 kr	3 494 kr	89 m ³
Samfällighetsförening (Knappt 200 fgh avtal om gemensam mätning)	3 760 kr	251 kr	120 m ³
Villaförening (Ej samfällighet, knappt 80 fgh, enskild mätning)	7 374 kr	3 371 kr	99 m ³

Av Tabell 11 kan utläsas att typhus B får en relativt stor höjning. I gällande taxa ligger avgiften för mätarstorleken Q_n 2,5/Q₃ 4 mycket lågt och två st. mätare av denna storlek är normal dimension för ett typhus B. Danderyd har själva reagerat över att avgiften för just typhus B ligger lågt i statistiska jämförelser med andra kommuner vilket också pekar mot att gällande avgift är för låg, den speglar inte den nytta 15 lägenheter får av den allmänna anläggningen. Den höjning som kan ses bör snarare ses som en korrigering av en hittills alltför låg avgift för just typhus B och liknande flerfamiljsfastigheter.

I Danderyd finns många samfällighetsföreningar, vissa av dem stora. Det varierar hur avgiftsuttaget sker mellan de olika föreningarna i dagsläget och det varierar hur mätningen av vatten sker. I vissa fall sker mätningen på varje ingående fastighet och i andra fall mäts ingående vatten gemensamt i en mätarbrunn.

I föreslagen taxekonstruktion förtydligas hur just samfällighetsföreningar och fastigheter som ingår i samfällighetsföreningar ska debiteras. De som har enskild mätning debiteras mätaravgift på samma sätt som övriga fastigheter som inte ingår i en samfällighet för VA. Den minskade nytta som fastigheterna troligtvis har består framför allt i att de inte fått sin förbindelsepunkt i fastigheternas omedelbara närhet. De får detta kompensera genom en reducerad grundavgift.

De samfällighetsföreningar som har gemensam mätning föreslås betala för den mätarstorlek/mätarkombination som är gemensam (reglerad gemensam mätning via avtal) och därtill debiteras för varje ingående fastighet en reducerad grundavgift.

Framför allt de fastigheter som ingår i en samfällighet där varje fastighet har enskild mätning får en ökad avgift. I Tabell 12 redovisas förändringen per fastighet för de samfällighetsföreningar som valts ut som jämförelseobjekt. En orsak till att två av de utvalda samfälligheterna får en relativt stor höjning är att förbrukningen per fastighet är så låg. Även om många fastigheter i samfälligheter får en relativt stor höjning av avgiften procentuellt sett kommer en fastighet ingående i en VA-samfällighet att betala lägre avgifter än en jämförbar fastighet som inte ingår i en samfällighet.

Vissa fastigheter får sänkta avgifter trots att den totala intäkten höjts mellan 2023 och 2024 med drygt 16%. Ett exempel på sådana fastigheter är de som har stor tomtyta. I gällande taxa i Danderyd är avgiften för fastigheter med stora tomtytor större än i den föreslagna taxan.

För att få en bild av hur taxeförslaget (2024) slår jämfört mot gällande brukningstaxa 2023 i Danderyds abonnentunderlag har de sammanlagda konsekvenserna beräknats för några utvalda typer av abonnenter:

- Småhusfastigheter
- Samfällighetsföreningar
- Övriga fastigheter
- Kategorin annan fastighet

Se Diagram 6 till Diagram 8 för en översiktlig bild av hur många per kategori som får olika stora förändringar.

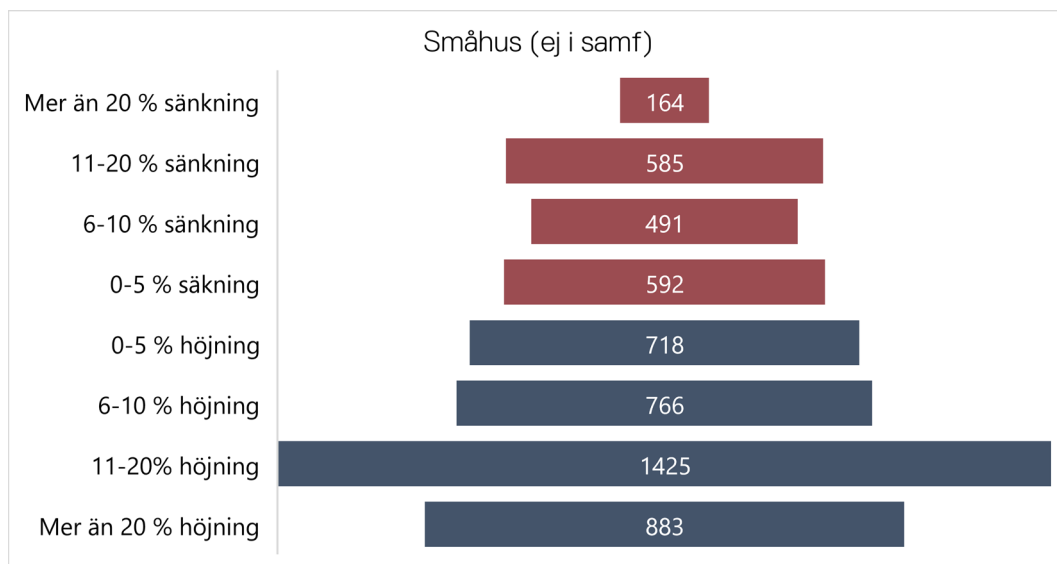

Diagram 6: Antal småhus avgiftsförändringar per procentuellt spann.

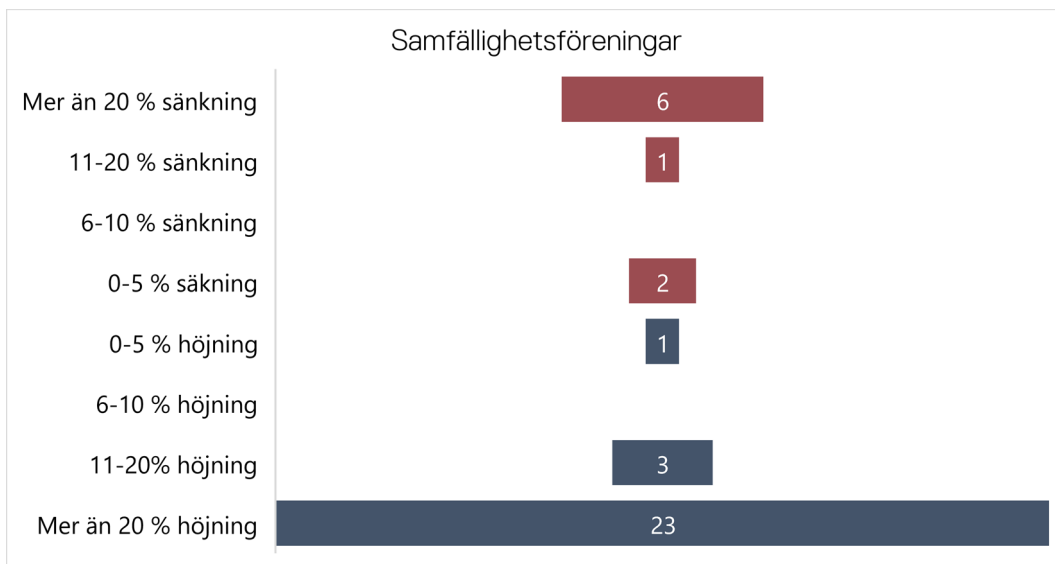

Diagram 7: Antal samfällighetsföreningars avgiftsförändringar per procentuellt spann. Observera att det ingår olika många fastigheter i de olika samfällighetsföreningarna, där det står 2 föreningar kan det ingå många fastigheter.

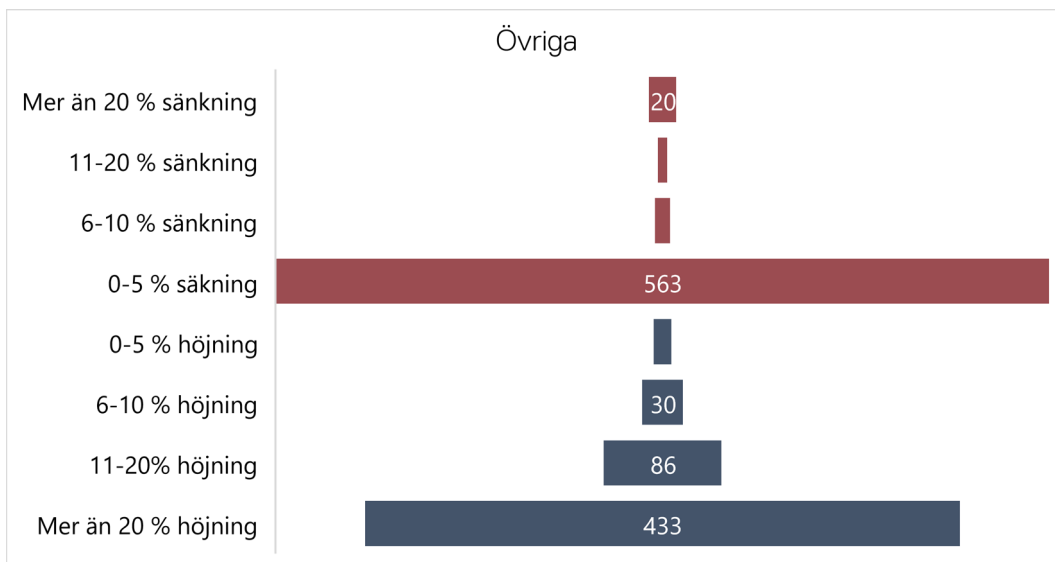

Diagram 8: Antal övriga fastigheters avgiftsförändringar per procentuellt spann.

I Diagram 9 redovisas hur den totala kostnaden fördelats i olika avgiftsparametrar med gällande brukningstaxa och hur fördelningen ser ut i föreslagen brukningstaxa. Som syns i diagrammen har fördelningen mellan de fasta avgiftsparametrarna förändrats. Tomtyteavgiften i gällande taxa är relativt dominerande, 28% av avgiftsintäkten kommer ifrån just tomtteavgiften. Den är tänkt att spegla den ökade kostnad som

huvudmannen har för att dra långa ledningar förbi stora tomter och i gällande taxa fördelas samtliga vattentjänster på tomtteavgiften. I föreslagen taxa har tomtteavgiften renodlats till en dagvattenavgift, dvs. endast Df och Dg fördelas utifrån tomtytan. Vatten och spillvatten tas istället ut i den fasta avgiften i mätaravgiften och den rörliga kubikmeteravgiften. Mätaravgiften är mer dominant i föreslagen taxa och det beror på att den ska spegla fastigheternas olika stora nytta av vatten- och spillvattentjänster.

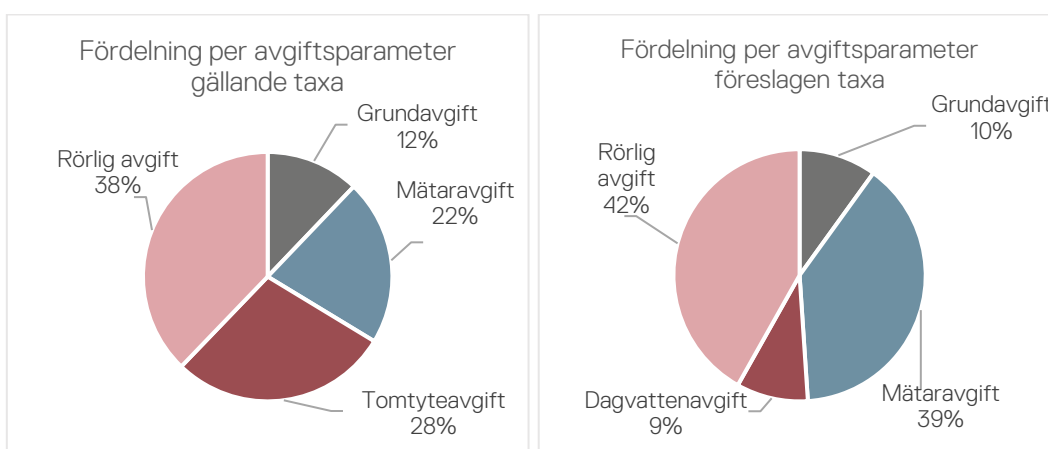

Diagram 9: Fördelning av total intäkt med gällande taxa och föreslagen taxa från fastighetsägarna. Utöver detta tillkommer intäkt för dagvatten från allmän platsmarkhållare.

5 Kvarstående arbete och rekommendationer

Inför implementering av ny taxekonstruktion återstår visst arbete för Danderyd:

- utreda avgiftsskyldighet för dagvatten i områden där dagvattenservis inte ordnats
- säkerställa att korrekt hårdgjordhetskategori angetts i debiteringssystem
- ändra i debiteringssystem så att småhusfastigheter debiteras fast dagvattenavgift istället för avgift per m² tomtyta
- förbereda implementeringen med nya taxekoder och översätta gällande taxekoder till nya
- säkerställa korrekt kontering på dagvatten med fördelningsnycklar där så krävs
- ta fram kommunikationsmaterial för att förklara ny taxekonstruktion för de avgiftsskyldiga

VA Strategi rekommenderar att Danderyd tar fram en tidplan för när själva implementeringen ska ske. Alla gamla taxekoder måste översättas till de nya taxorna (för varje abonnent) och tidpunkten för när detta görs, är i många fall viktig att slå fast i förväg. Danderyd bör välja en tidpunkt när få ändringar normalt görs i registret och när det finns tid mellan att den gamla taxan slutfaktureras och den nya ska börja gälla.

